

POLSKI INSTYTUT SPRAW MIĘDZYNARODOWYCH
BIURO ANALIZ

BIULETYN

nr 3 (248) • 13 stycznia 2005 • © PISM

nr egz. _____

Redakcja: Sławomir Dębski (redaktor naczelny), Dorota Dołęgowska (redaktor techniczny), Adam Eberhardt,
Beata Górka-Winter, Maciej Krzysztofowicz, Urszula Kureczewska, Grażyna Nowocień-Mach (redaktor tekstu), Emil Pietras (sekretarz Redakcji)

Prawo wyborcze w Iraku

Krzysztof Bałon

Iracka Niezależna Komisja Wyborcza wyznaczyła termin wyborów do Przejściowego Zgromadzenia Narodowego na 30 stycznia 2005 r. Po raz pierwszy od ponad 40 lat naród iracki będzie mógł w sposób wolny określić swoją przyszłość polityczną. Jednocześnie zostaną przeprowadzone wybory do rad prowincji w Iraku oraz do Kurdyjskiego Zgromadzenia Narodowego. Umożliwi to powstanie Irackiego Rządu Przejściowego i zapoczątkuje drugą fazę okresu przejściowego, której zakończeniem będzie opracowanie i przyjęcie w referendum nowej konstytucji.

Niezależna Komisja Wyborcza. Organizację i zasady działania Niezależnej Komisji Wyborczej (*Independent Electoral Commission of Iraq – IECI*) reguluje zarządzenie nr 92 Tymczasowej Władzy Koalicji (TWK) z dnia 31 maja 2004 r. IECI została powołana jako niezależny i samodzielny, apolityczny, neutralny i profesjonalny organ administracji państwowej. Jest ona niezależna od władzy wykonawczej, ustawodawczej i sądowniczej i ma wyłączne kompetencje w zakresie wyborów w okresie przejściowym. Składa się z Rady Komisarzy (*Board of Commissioners*) oraz z administracji ds. wyborów (*Electoral Administration*).

Rada Komisarzy kieruje pracami IECI i ma wyłączne prawo do wydawania przepisów prawnych dotyczących wyborów w Iraku w okresie przejściowym i kontroli ich przestrzegania. W celu zapewnienia sprawnej organizacji, planowania, przeprowadzenia oraz nadzoru nad przebiegiem wyborów ogólnokrajowych i lokalnych w Iraku Rada Komisarzy ma prawo podjąć każde inne działanie zgodne z rozdziałem drugim Ustawy o władzach Państwa Iraku w okresie przejściowym (*Law of Administration for the State of Iraq for the Transitional Period – TAL*), będącej tymczasową konstytucją Iraku. Rada Komisarzy ma także wyłączne prawo rozstrzygania sporów wynikłych w związku z przygotowaniem i przeprowadzeniem wyborów ogólnokrajowych, regionalnych i prowincjonalnych. Składa się z 9 członków: 7 ma prawo głosu, a 2 jedynie głos doradczy. Członkowie Rady Komisarzy z prawem głosu muszą być obywatelami irackimi, spełniać wymóg bezstronności, prawości, uczciwości i profesjonalizmu, mieć nieskazitelną opinię, jak również odpowiadać warunkom określonym w art. 31(B)

TAL¹. Pozostali dwaj członkowie Rady Komisarzy to Główny Komisarz Wyborczy (*Chief Electoral Officer – CEO*)² oraz międzynarodowy doradca do spraw wyborów, wybrany przez Narody Zjednoczone³.

Administrację ds. wyborów organizuje i kieruje jej działalnością Główny Komisarz Wyborczy pod kierownictwem i nadzorem Rady Komisarzy. Administracja ta składa się z Biura Krajowego oraz biur wyborczych utworzonych w prowincjach i regionach, odpowiada przed Radą Komisarzy i wykonuje na poziomie lokalnym i regionalnym przepisy przez nią ustanowione.

Wybory do Przejściowego Zgromadzenia Narodowego zostaną przeprowadzone 30 stycznia 2005 r. jednocześnie z wyborami do rad prowincji w Iraku oraz do Kurdyjskiego Zgromadzenia Narodowego (art. 57(B) TAL).

Czynne prawo wyborcze. Każdy Irakijczyk spełniający wymagania określone w ordynacji wyborczej ma prawo do kandydowania w wyborach i do oddania swojego głosu w sposób tajny w wolnych, otwartych, uczciwych, zapewniających możliwość wyboru i okresowo przeprowadzanych wyborach (art. 20(A) TAL). Zgodnie z zarządzeniem nr 96 TWK z dnia 7 czerwca 2004 r., prawo do głosowania w wyborach do Zgromadzenia Narodowego ma osoba, która: 1) w myśl art. 11 TAL jest obywatelem irackim, jest uprawniona do przywrócenia obywatelstwa irackiego lub spełnia warunki uznania za obywatela irackiego, 2) urodziła się najpóźniej dnia 31 grudnia 1986 r., 3) wpisana jest do spisu wyborców na podstawie przepisów wydanych przez IECI. Napięty kalendarz wyborczy oraz akty przemocy w Faludży uniemożliwiły sporządzenie w Iraku stosownego spisu wyborców (12 mln osób jest uprawnionych do głosowania). Oparto się na listach z lat dziewięćdziesiątych, przygotowanych w związku z programem „Ropa za żywność”, przy czym wyborcy mogą przeglądać listy oraz wprowadzać do nich poprawki. Żaden Irakijczyk uczestniczący w wyborach nie może być dyskryminowany z powodu płci, religii, wyznania, rasy, przekonań, pochodzenia etnicznego, języka, stanu majątkowego ani wykształcenia (art. 20(B) TAL).

Bierne prawo wyborcze. Zgodnie z art. 31(B) TAL, kandydatem do Zgromadzenia Narodowego może być osoba spełniająca następujące warunki: 1) jest Irakijczykiem i ukończyła 30 lat; 2) nie była członkiem rozwiązanej partii Baas sprawującym funkcję członka wydziału lub wyższą, z zastrzeżeniem wyjątków przewidzianych przez właściwe przepisy prawa; 3) jeżeli była kiedyś pełnoprawnym członkiem rozwiązanej partii Baas, zanim zostanie wskazana na kandydata, obowiązana jest podpisać oświadczenie o wyrzeczeniu się partii Baas i odżegnaniu się od wszelkich z nią związków oraz złożyć przysięgę, że nie ma już żadnych stosunków i powiązań z organizacjami tej partii. W razie ustalenia przez sąd, że kandydat mówił nieprawdę lub dopuścił się fałszerstwa w tej kwestii, straci swój mandat do Zgromadzenia Narodowego; 4) nie była członkiem byłych instytucji dokonujących represji oraz nie przyczyniała się do prześladowania obywateli ani w nim nie uczestniczyła; 5) nie wzbogaciła się w sposób niezgodny z prawem kosztem ojczyzny lub finansów publicznych; 6) nie była skazana za przestępstwo dotyczące czynu moralnie nagannego i cieszy się dobrą opinią; 7) ma co najmniej świadectwo ukończenia szkoły średniej lub równoważne; 8) w czasie kandydowania nie jest członkiem sił zbrojnych.

System wyborczy. Wybory do Zgromadzenia Narodowego, w których zostanie wybranych 275 deputowanych, są pięcioprzymiotnikowe: powszechne, równe, bezpośrednie, proporcjonalne i przeprowadzone w głosowaniu tajnym. Terytorium Iraku

¹ Jej członkami są znani działacze organizacji obrony praw człowieka i organizacji kobiecych: Adel Hussein Yakub Assandawi, Fareed Ayar Mihai Iyar, Hamdia Abus al-Hussani, Ibrahim Ali Ali, Izadeen Muhammad Shafik, Mustafa Sufwat Rachid, Suwad Muhammad al-Jabotli.

² Na to stanowisko został powołany Adel Muhammad Alami.

³ Jest nim Carlos Valenzuela, który pełnił uprzednio m.in. funkcję Głównego Komisarza Wyborczego w Timorze Wschodnim.

stanowi jeden okręg wyborczy, a mandaty będą podzielone według systemu proporcjonalnej reprezentacji. Umożliwi to głosowanie na zarejestrowane przez IECI listy wyborcze niezależnie od miejsca głosowania na terytorium państwa. IECI dopuściła głosowanie również poza granicami Iraku. Zarządzenie nr 96 TWK przewiduje, że przy pierwszym obliczeniu stosowana będzie metoda Hare'a⁴, a następnie metodą największej reszty⁵. Próg wyborczy stanowi liczba całkowita wynikająca z podzielenia ogólnej liczby głosów ważnych przez 275. Przewiduje się, że do uzyskania mandatu konieczne będzie zdobycie 26–27 tys. głosów.

W wyborach biorą udział komitety wyborcze zarejestrowane przez IECI. Jest ich ponad 120. Zgodnie z zarządzeniem nr 97 TWK z dnia 7 czerwca 2004 r., mogą je utworzyć organizacje, w tym partie polityczne, dobrowolnie zrzeszające wyborców o wspólnych przekonaniach, poglądach i interesach. Poszczególne osoby zamierzające kandydować również mogą zarejestrować komitet wyborczy, jeżeli uzyskają 500 podpisów osób uprawnionych do głosowania. Każdy komitet wyborczy jest równy wobec prawa i musi być jednakowo traktowany przez wszystkie organy administracji rządowej w Iraku. Każdy z komitetów, z zastrzeżeniem komitetów utworzonych przez indywidualnych kandydatów, może zgłosić listę kandydatów w wyborach do Zgromadzenia Narodowego, spełniając następujące wymogi: 1) co trzecim kandydatem musi być kobieta; 2) lista obejmuje co najmniej 12 i co najwyżej 275 kandydatów. Mandaty poszczególnym kandydatom będą przydzielane w kolejności ustalonej na liście wyborczej. Komitet wyborczy nie może pozbawić kandydata przydzielonego mu mandatu. Po zarejestrowaniu przez IECI nie można dokonywać żadnych zmian na listach wyborczych. Wybranie systemu proporcjonalnego stwarza nawet najmniejszym grupom społecznym możliwość uczestnictwa w pracach irackiej konstytuanty. Uznanie zaś terytorium Iraku za jeden okręg wyborczy zapewnia reprezentację społeczności podzielonych i rozproszonych w okresie rządów partii Baas.

⁴ Metoda opracowana przez Thomasa Hare'a, angielskiego konstytucjonalistę (1806–1891). Ustala tzw. stały iloraz wyborczy przez podzielenie liczby głosów oddanych w skali całego kraju przez liczbę mandatów do obsadzenia w wyborach. Kandydat, który uzyskał liczbę głosów równą ilorazowi wyborczemu, otrzymuje mandat. W razie nieobsadzenia w ten sposób wszystkich mandatów, pozostałe przydziela się kandydatom, zgodnie z zasadą większości względnej.

⁵ Metoda ta polega na ustaleniu zmiennego ilorazu wyborczego. Następnie dzieli się przez liczbę głosów oddanych na każdą listę, a otrzymane w ten sposób liczby całkowite wyznaczają liczbę mandatów przypadających poszczególnym listom. Mandaty nieobsadzone w ten sposób przydziela się w kolejności tym listom, którym pozostały największe reszty (tzn. największa niewykorzystana liczba głosów).

OGŁOSZENIA

**PROBLEM REPARACJI, ODSZKODOWAŃ
I ŚWIADCZEŃ W STOSUNKACH
POLSKO-NIEMIECKICH 1944-2004**

Tom II: DOKUMENTY

Pod redakcją naukową Sławomira Dębskiego i Witolda M. Góralskiego
Warszawa 2004, 622 s., ISBN 83-89607-25-5Spis dokumentów *c.d.*

- 91 13 maja 1972, projekt notatki Departamentu IV MSZ w sprawie niemieckich odszkodowań (z załącznikiem)
- 92 17 maja 1972, rezolucja Bundestagu w sprawie układów PRL-RFN i ZSRR-RFN
- 93 24 czerwca 1972, pilna notatka dotycząca odszkodowań dla ofiar eksperymentów pseudomedycznych
- 94 13 lipca 1972, pilna notatka dotycząca negocjacji w sprawie zawarcia porozumienia między PRL a RFN o odszkodowaniach dla ofiar eksperymentów pseudomedycznych
- 95 14 września 1972, notatka Departamentu Prawno-Traktatowego – propozycje rozwiązań organizacyjnych dotyczących uzyskania odszkodowań wojennych
- 96 16 listopada 1972, porozumienie PRL-RFN w sprawie wypłaty odszkodowań dla ofiar eksperymentów pseudomedycznych
- 97 przed 11 grudnia 1972, notatka pełnomocnika Sztabu Generalnego WP w sprawie odszkodowań dla ofiar eksperymentów pseudomedycznych
- 98 3 lipca 1973, notatka w sprawie działań dotyczących strat wojennych Polski i kwestii odszkodowań wojennych
- 99 16 sierpnia 1973, opracowanie Departamentu IV dotyczące planowanego utworzenia w RFN katolickiej fundacji wypłacającej odszkodowania obywatelom polskim
- 100 6 września 1973, Ministerstwo Spraw Zagranicznych do Ministerstwa Sprawiedliwości w sprawie realizacji wniosków odszkodowawczych
- 101 30 czerwca 1974, sprawozdanie końcowe Komisji do Opracowania Problemu Odszkodowań Niemieckich
- 102 16 września 1974, notatka w sprawie pomocy finansowej dla ofiar eksperymentów pseudomedycznych
- 103 29 kwietnia 1975, oświadczenie duchownych katolickich w sprawie odszkodowań
- 104 po 26 czerwca 1975, minister zdrowia do premiera – sprawozdanie dotyczące odszkodowań dla ofiar eksperymentów pseudomedycznych (z załącznikami)
- 105 9 października 1975, umowa PRL-RFN o zaopatrzeniu emerytalnym i rentowym
- 106 9 października 1975, porozumienie w sprawie wzajemnych rozliczeń pomiędzy RFN a PRL w związku z umową o zaopatrzeniu emerytalnym i rentowym
- 107 9 października 1975, zapis protokolarny
- 108 16 lutego 1976, stanowisko rządu RFN w sprawie porozumień z Polską zawartych 9 października 1975 (fragment)
- 109 21 kwietnia 1976, minister zdrowia do premiera – projekt decyzji (wraz z uzasadnieniem) w sprawie odszkodowań dla ofiar eksperymentów pseudomedycznych

c.d.n.

*Sprzedaż w Instytucie
oraz w wybranych księgarniach (www.pism.pl/ksiazki-ksiegarnie.html)*